

NIRAS DIALOOG (D.IV)

9 mei 2009

Verslag

De Dialogen werden georganiseerd door NIRAS binnen het kader van de Maatschappelijke Consultatie rond het Afvalplan voor het langetermijnbeheer van hoogactief en langlevend radioactief afval (categorieën B et C).
Het verslag werd opgesteld door een onafhankelijk rapporteur.

Hasselt, 26 juni 2009
Dialogue Learning Centre

D.IV - Nederlandstalige dialoog van 9 mei

De deelnemers

Onder de negen deelnemers (van 22 die zich hadden opgegeven), bevinden zich deze keer drie vrouwen. Enkele deelnemers hebben zich via iVOX aangemeld. Het gaat overwegend over burgers die hebben besloten om deel te nemen vanuit een persoonlijke betrokkenheid en maatschappelijke bewogenheid en verantwoordelijkheidsgevoel (werk(t)en met nucleair materiaal, wonen of woonden in de streek van Mol-Dessel...). Een Nederlandse deelnemer is als ambtenaar met stralingsdossiers bezig en komt spieken (“beter goed gestolen dan slecht bedacht”). Een andere volgt vanuit de vakbeweging het nucleair dossier. Een derde is als professor betrokken bij de curriculumontwikkeling voor (o.a. nucleair) ingenieurs.

Het proces

Na de inleiding volgen enkele vragen om bijkomende informatie die met hulp van de NIRAS'ers en door een bezoek aan de informatiemarkt zoveel mogelijk beantwoord worden:

- waarom nu? (gezien de onzekerheden, de lange termijn, de onduidelijkheid over de uitstap...)
- Toch nog onduidelijkheid over het proces: wordt van mensen die vanuit het middenveld komen een voorafgaande standpuntbepaling verwacht? Zal na de open ronde nog een consultatie volgen van dat soort organisaties?
- Vragen rond veiligheid, financiering... waarop tijdens het vervolg van de dag dieper ingegaan wordt.

Er wordt de hele dag vlot en gericht gewerkt in één groep van negen, op enkele kleine afwijkingen van het traject na. De groep is gefocust maar ontspannen. Alle stappen worden netjes binnen het toegemeten tijdsbestek afgewerkt en de lijn richting verwachte resultaat wordt goed tot zeer goed bewaakt.

Na afloop benadrukken dan ook zo goed als alle deelnemers expliciet het leerrijke karakter, het waardevolle van de kennismaking met andere gezichtspunten en het deskundige optreden van de facilitatoren (“vriendelijk maar kordaat”). Zie ook “Evaluatie”

Inventaris van bekommernissen

D.IV.1 - Kostprijs: wie betaalt wat en voor hoe lang?

De vraag wordt gesteld vanuit onzekerheid over de betaalbaarheid, en gezien de onduidelijkheid over de volumes en de duur.

Er is ook de volgende ethische bekommernis: kunnen we met ons afval een belasting leggen op de generaties na ons?

D.IV.2 - *Afdwingbaarheid van de (financiële) verantwoordelijkheid.*

Het principe “de vervuiler betaalt” is wettelijk vastgelegd. Maar wetten zijn immers ook niet definitief, er is de dynamiek op de elektriciteitsmarkt, de mogelijkheid van politieke instabiliteit. Garantstelling door wie? “Niets is zo onbetrouwbaar als een overheid”. Anderzijds is de overheid de minst instabiele factor (na de planeet)

D.IV.3 - *(Financiële) solidariteit met de gemeenten waar de opslag gebeurt.*

Compensaties voor waardeverlies van onroerend goed, naar analogie met gewone stortplaatsen voor huishoudelijk afval. Moeten er in het geval van een installatie dicht bij de grens ook compensaties zijn over de grens? En wat met mensen die nadien op de goedkopere grondprijzen afkomen? Ze moeten in elk geval weten wat er aan de hand is. Vandaar de noodzaak van een geheugen en van een transparante communicatie op de korte en lange termijn

D.IV.4 - *Moed en risico's?*

Wie neemt de risico's? Wij hebben het probleem gecreëerd. Moeten wij dan ook niet met de oplossing komen en daar de risico's van dragen? Dus toch naar de zon schieten?

Daarmee samenhangend: wie beslist? Wie zal de nodige “vijf minuten politieke moed” opbrengen? Is het nationale wel het meest aangewezen niveau? Als afval in grensstreken ligt, is ook het buurland betrokken partij. Dus ook de vraag wie de betrokkenen en actoren zijn

D.IV.5 - *Feiten, cijfers, objectiviteit, afkomstig van een betrouwbare, onafhankelijke instantie*

Welk afval? Hoeveel? Hoe gevaarlijk? Is daar ook militair afval bij.

Dit om emotionele discussies te vermijden.

Waarom op de web site van NIRAS geen blog van een prof die hier onderzoek rond doet?

Hier wordt gewezen op het belang van een passende wetenschapscommunicatie: neutraal, bevattelijk, volledig. Wie heeft aan het afvalplan geschreven? Zij moeten ook beseffen dat het de maatschappelijke toets na publicatie zal moeten doorstaan. De acceptatie, validering achteraf vormt de grootste garantie op kwaliteit en integer werk.

D.IV.6 - *De oplossing komt misschien uit de toekomst?*

Hebben we daar voldoende informatie over? Is en blijft er voldoende onderzoek? Hoe definitief mag een oplossing zijn? Mogen we toekomstige generaties de kans ontnemen om er iets beters, slimmers mee te beginnen. In elk geval zal het probleem niet gauw van de baan zijn. Daarom is het ook belangrijk om jongeren te motiveren voor een technologische opleiding: er zal kennis nodig blijven.

D.IV.7 - *Technische betrouwbaarheid van de oplossing, controle en veiligheid*

Waartegen is ze bestand? Geologische stabiliteit? Klimaatverandering? En de beveiliging tegen allerhande externe dreigingen als terrorisme, maffia. Niet alleen de opslag moet beveiligd worden, ook het transport.

D.IV.8 - *Vertrekken van de huidige situatie*

Wat gebeurt er nu met het afval? Wat is nu de werkwijze, de aanpak? En geeft ons dat een basis en een vertrouwen die eventueel extrapoleerbaar zijn?

Belangrijk bij die alles is ook het voorkomen van meer afval door investeren en onderzoek in nieuwe vormen van energieopwekking.

Uitdiepen van de belangrijkste thema's op zoek naar hun onderliggende waarden en hun onderlinge prioriteit

De output van de vorige oefening werd geclusterd, waarna de deelnemers stemden over 7 belangrijke principes:

- 1) BETAALBAARHEID - Hoe de financiële belasting zoveel mogelijk bij de huidige generaties houden? En welke solidariteit binnen de eigen generatie (omwonenden van de site)
- 2) STABILITEIT - Betrouwbaarheid van de autoriteit aan wie je het geeft (controle, beheer) en van de geologische laag waaraan je het toevertrouwt.
- 3) TRANSPARANTIE - Inzichtelijkheid en overzichtelijkheid van de informatie over onderzoek, onderzoekers, schrijvers van het plan, proces. Hoe communiceren zodanig dat betrouwbaarheid en objectiviteit tot stand komen?
- 4) OMKEERBAARHEID - Hoe definitief mag een oplossing zijn, wil ze toekomstige ontwikkelingen niet in de weg staan?
- 5) INTEGRALE, GLOBALE OPLOSSING - Over welk afval en hoeveel? En hebben we alle elementen die ermee te maken hebben wel mee?
- 6) TRANSPARANTIE OP LANGE TERMIJN - Doorgeven en veilig stellen van kennis (weten wat, hoe, waarom... van de oplossing) en kunde (opgeleide mensen)
- 7) ROBUUSTHEID - Wat bij aardbeving, terrorisme, transport, maatschappelijke instabiliteit?

Transparantie (10 stemmen), omkeerbaarheid (7 stemmen) en robuustheid (5 stemmen) werden door de deelnemers gekozen voor verdere uitdieping, vanuit de vraag: "Hoe moet het afvalplan eruit zien, hoe moet NIRAS nu tewerk gaan, om op deze bekommernissen een antwoord te bieden?"

D.IV.9 - TRANSPARANTIE

Wat wordt/werd onderzocht? Wanneer weten we genoeg om te kunnen beslissen? En hoe communiceren dat het plan vertrouwen inboezemt?

Door een kwaliteitscontrole? Welke dan? "Als Greenpeace niet protesteert is het goed" Maar tegenstanders kunnen ook weigeren om mee te werken? Of ze zullen zich misschien hoe dan ook willen of moeten profileren. Toch kritische massa opzoeken. Zo neutraal mogelijke aanpak. Aantonen hoe geprobeerd werd om iedereen erbij te betrekken: de wetenschappelijke wereld, commissie met alle betrokkenen, zo breed en evenwichtig mogelijk, uit binnen- en buitenland.

Verantwoording afleggen over wat je wel of niet gedaan hebt.

Transparantie heeft zeker een kostprijs

D.IV.10 - (ON)OMKEERBAARHEID

Het belang van kennis (weten waar) en het geruststellende van erbij kunnen zonder al te veel kosten (voor als het mis loopt, voor als betere oplossingen binnen bereik komen). Dit is omkeerbaarheid *van de oplossing*. Dat vereist om de zoveel jaar een "beziningsmoment".

Er is ook de omkeerbaarheid *van het proces*: later een andere oplossing kunnen kiezen. Daadkracht en verantwoordelijkheid vragen dat we nu voor de best beschikbare oplossing kiezen, ook als die onomkeerbaar is. Voor toekomstig afval kan altijd een nieuwe, betere weg ingeslagen worden. Eigenlijk hebben we ook geen zeggenschap over wat na ons gebeurt.

D.IV.11 - ROBUUSTHEID

We hebben het over de robuustheid op lange termijn.

Hier keert het belang terug van een juist en objectief perspectief, van transparante wetenschapsbeoefening.

Wanneer is een oplossing robuust?

- als ze met onze huidige kennis veilig geacht wordt op heel lange termijn
- als ze 100% veilig is en bestand tegen alles, ook toekomstige bedreigingen
- als ze de levensverwachting niet significant doet dalen, nu en later
- als ze veilig blijft zonder menselijke interventie
- als je er maar met heel veel moeite weer aan kan, enz.

Hier moeten we ook rekening houden met de robuustheid van het transport:

- controle op straling,
- beveiligd en bewaakt,
- snel en risico's uitsluitend,
- discreet over wie, waar, wanneer om protest te voorkomen (kostprijs van transparantie).

Robuustheid van het regime, van ons politiek-economisch-sociale paradigma. Wat bij maatschappelijke instabiliteit? Hoe zal een dictatuur omgaan met een dergelijke gevaarlijke erfenis? Wat zal ze doen met onafhankelijke instanties? Is dat een argument voor een onomkeerbare oplossing?

Evaluatie

- De deelnemers zijn unaniem over de kwaliteit van de dag: leerrijk, boeiend, interessant proces, nieuwe, verruimde kijk, zaken die onbewust leefden benoemd, degelijke begeleiding...
- Er was wat discussie over de wenselijkheid al dan niet van kleinere subgroepen.
- De vragen naar de wetenschappelijkheid betekenen voor NIRAS een enorme uitdaging: correct, volledig maar ook toegankelijk, beknopt, beargumenteerd, objectief... Vandaar een voorstel om die in een 'uitvouwbare' vorm aan te bieden: eenvoudig van basispresentatie met doorklikbare termen die toegang bieden tot steeds diepgaandere niveaus van informatie.
- Goed gesprek over (on)omkeerbaarheid en interessant inzicht dat het niet helemaal of/of hoeft te zijn.
- Gezien de complexiteit van het dossier is het indrukwekkend wat een dialoog als deze kan opleveren, ook qua kwaliteit. De begrippen worden scherper en scherper.
- Het gaat NIRAS niet zozeer om de meningen dan wel om wat erachter zit. En hier is veel naar voor gekomen.

NIRAS DIALOOG 09-05-09

①

FINANCIEEL KOSTEN PLAN
BELASTING NAARBESTANDEN

KOSTPRIJS
Wie betaalt wat?

FINANCIELE GARANTIE TOE IN DE EERWISHEID?
"DE VERVULDE DETACT" & GARANTIES

→ KOSTPRIJS!
→ IS DAAR AL ZICHT OP?
→ WIE BETAALT?
→ HOE ZORGEN VOOR VOLDOENDE FIN. MIDDELEN?
→ BELASTING VOOR KOMENDE REPLICASIES (HOE GROOT)?
→

②

→ FIN. GARANISTELLING VS. LANGE TERMIJN?

→ IS WETGEVING EEN GARANTIE ?? (of POLITIEKE INSTABILITEIT)
→ KUNNEN WE "GARANTIES" CREËREN OP Z'N LANGE TERMIJN?

→ WAT GARANDEERT MEEST HOUFAST
 → PASSIEF BOUWEN
 → ACTIEF BOUWEN
 → DUS AFHANKELIJK VAN MENS. SYSTEMEN

BEGREIPD WAT KLIMATOCOLLECTIES IN GEODELOGISCHE ZICHTZINNEN

→ EEN OPLOSSING DIE ZICHTZELF STUURT

BETROUWBAARHEID in
→ OVERHEID ALS MINST INSTABIELE FACTOR

POSITIEVE STABILITEIT, BESTAAN DAT O

GEVOLG POLITIEK FINANC. Instabiliteit

③

→ WORDEN EOL VOOR GEMEENTES COMPENSATIES VOORZIEN
 b.v. HUIS IN REGIO WAAR GESTOCCHEEND WORDT?
 WAARDEVERLIES??

OK KOST

→ "SOCIALITEIT BINNEN INDIVIDUELE GENERATIE"

→ QUID MET MENSEN DIE DAAR LATEN KOMEN WONEN IN RELATIE TOT COMPENSATIES?
 "DE HETEN WARMER DE KIEZEN!"

→ BLIJVENDE COMMUNICATIE
 "TRANSPARENT COMMUNICATIE NU EN OP LT."

BELASTING VAN ONS NAGESLACHT

TIJDELIJKHEID & GEBOUWED
→ VERANTOEW. GENERATIES

④

- NOOD AAN ZAKELIJKEN IN RELATIE TOT VERSCHILLENDE SCENARIO'S?

- WIE NEEMT DE RISICO'S (B.V. IN DE RUIMTE SCHIETEN)?

- VAN WAREN KOMT DE INFORMATIE, WELKE BELANGEN SPELEN? HOF ONAFHANKELIJK IS DIE ORGANISATIE?

OBJECTIEVE INFORMATIE
 FEITEN ⇒ FACTIES

- IS DE BESLISSER OBJECTIEF GENOEG / WIE BESLIST ??

⑤

- WIE IS BEREID OM DEZE MAATREGELENDEN BESLISSING TE NEMEN? WIE HEEFT DE DOELMAGT?

→ WIE
 → NATIONAL
 → INTERNATIONAL

→ WIE CONTROLEERT AFVALSTROMEN?
 CONTROLE OP AFVALSTROMEN ("MAFFIA")

→ HOE KUNNEN WE MISBRUIK VOORKOMEN? B.V. TERRORISTE, MAFFIA...

WIE BESLIST, BETHOEFENDELEN VAN A. PRESIDENT, DE VERVOLGERS...

VEILIGHEID - TRACT OF ONZE

DUURZAME OPLOSSING?

Doelmatigheid??

DT TRANSPORT VERBODEN VEILIGHEID ???
 → SNAKING??
 → RECHTEN DOOR AANSLAGEN
 → AANSLAGEN

VEILIGHEID T.A.V. EXTERNE FACTOREN

VEILIGHEID TRANSPORT EN ONDERGRONDSE OPSLAG

⑥

ONVOLLEDIGE INFORMATIE OVER TOEKOMSTIGE VERLOP VAN DEZELVE, OF ZAL DE VERVOLGERS OEFENEN HANDELENDE RECHTEN?

Verder onderzoek noodzakelijk maken

→ HOE DEFINITIEF MAG EEN OPLOSSING ZIJN ALS HET ONDERZOEK NOG IN ONVOLLEDIGHEID IS?

→ COMMUNICATIE OVER WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK?

→ HOE KUNNEN WE LATERE GENERATIES DE KANS GEBEN OM ER SCILMERE MEE OM TE GAAN ?? (SCILMERE OPLOSSING)

→ TRANSPARENT INFORMATIE VAN STREKKELEN OVER ONDERZOEK, KEUZES... LEFF MEER OFTEN ZORGEN DAT MENSEN BEREIKEN KUNNEN BEREIKEN / GROOT KEUZES KUNNEN ONDERNEEMEN VANUIT KEUZES "OPENTREKKEN VAN PROBLEMATIEK"

NIRAS DIALOOG 09-05-09

7 Hebben we onze interactie best gedaan om de juiste brains hierop los te laten en met elkaar in contact gebracht?

+ Transparantie over wie er aan mee heeft gewerkt

+ Maatschappelijke toets als kwaliteit en validiteit v/b plan

→ als het hier wordt afgeveerd heb je een probleem → hier zit de grootste op integere werke

keuzek uitlokken

BELANG V. PASSENDE COMMUNICATIE

juiste communicatie over perceptie van wat gaande is; in een context van duurzame ontwikkeling. 2008

8 OVER WELK AFVAL / MOEFVEL? (8)

↑ QUIDEM !!!

INTEGRALE / GLOBALE OPLOSSING

↳ WAT IS HET WOUTHATIP V.H. PLAN

DOE AFVAL MET HOUTHATIP CONTEXT?

... WAT AFGEBOUWEND IS DE MOEFVERSCHIED OVA AFVAL EN KOMT ER NOE IS? ??

• INZICHT GEVEN IN WAT ER BESLUIT MET KEUZES BISSAMODE AFVAL EN DANK VERKONVEN MEE GEVEN VOOR TOEKOMST (VERKONVEN EXTRA PAKKET)

• WAT GAAN WE DOEN OM AFVAL TE VERMINDEREN OF TE DOEN STOPPEN ??

VERVANGING H & FUSIE?

9

Het motiveren van jongeren voor technisch-technologische geachte studies - loopbaan.

→ ZODANIG DAT WE MET ZILLEN

1. MENSEN DE TECHNISCHE EVOLUTIE KUNNEN BISSEN OPVANGEN, VERMIDDELN, ... ??

2. MENSEN OM ENOM GIE PRODUCTIE VERMOGEN TE GEVEN / ONDERHOUDEN? (AFVAL / GEMIDDEL)

3. WOUW-HOUW DE VERK VAN TECHNISK, ...

NIRAS DIALOOG 09-05-09

ROBUUSTHEID

- LANGE TERMIJN ROBUUSTHEID
 - 1000 DE JAREN
- VEILIGHEID IN REUKT TOT KOSTEN C
- ROBUUST IN RELATIE MET SOORT AFVAL
- MET ONZE WENNIS GREN PROBLEEM OF HEEL LANGE TERMIJN
- BESTAND TEGEN ANKORRENCEN, TERMOUMP, PUFFIA, ... (100%)
 - ER HOUDT GREN WAKERSCHAP BINNEN MET KUNNEN ONNEN
- (BEKEMING) MOEDERT MET KLIMAT-EVOLUTIES (SCENARIO'S)
- ← DE OPLOSSING MAG ONZE LEVENSWIJZIGHEIT NIET NEGATIEF BEEINVLOEDEN NIET NU EN OP LT.
- OPSCHAAL HEFT GREN MENSELIJKE INTERESTES MEEER NOOD & OM ROBUUST TE WERKEN
- ER MAG NIET NIEMAND MEEER WAKERSCHAP

ROBUUSTHEID

bn. of vlak van veiligheid

- * CONTROL OF STABILITEIT
- * SNEC, VLOT MET MINIMUM DRUK TOE OF ONSTUURING
- * VEILIGHEID / ONWAARTE
- * NIET COMMUNICEREN OM KOSTEN TE BEPALEN (OF AFWEGING TRANSPARANTIE VS. KOSTEN VOOR WAARSCHAP)
- * Z TRANSPARANT MAKEN DAT ONZE GREN MET MOTIVEN MET TE WERKEN WANNEREK.

ROBUUSTHEID ⊥ WAARSCHAPPELIJKE STABILITEIT

- NEUTRALE INSTANTIE ONDER INTERNATIONALE CONTROL BEWAART ZONING DAT NIET AFHANKELIJK VAN LOCALE AUTOKRATEN.
- OVERKOPPELENDE ENTITEIT MEST TOCH ON VERSCHILLENDE PARTIJEN SAMEN GEFIED ZIJN (POLITIEK, WETENSCHAP, ...)
- DE DEFINIEVEN DE BEKORDE OPPERKOPPEL WOF MINDER AFHANKELIJK VAN WAARSCHAPPELIJKE STABILITEIT

OMKEERBAARHEID PROCES

→ OM DE ZOUWEL TOE KUNNEN HEREVALVEREN IN RELATIE TOT GEMAAKTE KEUZE

OMKEERBAARHEID OPL.

TOEGANKELIJK BESLUIJEN

- ROBUUSTHEID = NIET TOEGANKELIJK
- BESLUIJENBAAR
 - DUKE ONBEKENDHEID
 - NIET DUKE ONBEKENDHEID

KOSTEN-ONTEN ANALYSE VAN EEN TERUG AAN KUNNEN

LOCALISEERBAAR + GE DOCUMENTEERD

DEFINITIEF ← OMKEERBAAR

→ TRACEREN BOKERIJD VAN AFVAL ??

- GEOGRAFISCH LOCALISEERBAAR
- TECHNISCHE VOORZIEUNG VERZIEUNG WAKERSCHAP JE EN ZONEN AL TE VEEL KOSTEN TERUG KAN
- BESLUIJEN NIEMEN OIT JE NU TECHNISCHE WAKERSCHAP REALISEREN
- OPEN BESLUIJEN, IK WIL EEN BESLUIJEN AAN KUNNEN
- KOSTEN-ONTEN (AL EEN TERUG AAN TE WAKERSCHAP)
- WANNEREK JE NIET VAST NIET ZITTEN MEST OF INITIEF GEMAAKTE KEUZE

OPLOSSING T. WAKERSCHAP

TRANSPARANTIE

informatie zodanig dat ik

- het gevoel heb dat onder rock van een goed bestuurder is om te bevestigen
- ik kan stappen met er staat
- het idee heb dat het volleslip is
 - pro. en contra partijen hebben er hun mening over gegeven
 - kwaliteitscontrol
 - kritische massa is opgezocht
 - zo neutraal mogelijk is wetenschappers, universiteiten
 - vergelijken met wat in andere landen gebeurt
 - commissie waarin alle belanghebbende betrokken
- tijd
- Dicht op wat er aan komende is, zodat om alle betrokkenen te betrekken (niet dat ze weigeren)
- Wantswoord is afgeleid over wat je als religieuze partij met je positieve wilt doen.

- toegankelijk
- publiekelijk
- communicatie
- deskundig